

☐ HENDRICK HUDSON. ☐

Hendrick Hudson in Hollands dienst.

1609.

Hebt ge „de Halve Maan” gezien, toen zij nog hier in 't land was?

Niet? Dat is bepaald jammer. Want, tenzij ge nog eens naar Amerika gaat, en dan nog bepaaldelijk in haar buurt komt, zult ge haar nooit meer te zien krijgen. En ze is zoo mooi! En in haar schilderachtige schoonheid en bijna aandoenlijke kleinheid, spreekt ze „boekdeelen” tot het Hollandsch hart.

Dat mooie, kleine scheepje verplaatst ons midden in den tijd van onze grootheid, van onzen nationalen moed, van onzen ondernemingsgeest.

Toen Hudson uitzeilde, waren we juist door het twaalfjarig bestand als onafhankelijke staat erkend door de groote mogendheden om ons heen. Maar als volk telden we reeds lang mee in Europa — in de laatste 40 jaar op buitengewone wijze gestaald en gesterkt door den ontzaglijken vrijheidskamp met Spanje.

De machtige beweging van de ontwaking eens nieuwen en hoogerens levens ging door deze lage landen. Op alle gebied, zoo geestelijk als materieel, spanden wij ons in, werden wij groot, ja, grooter dan alle volkeren, die ons omringden.

Ook op 't gebied van handel en zeevaart stonden wij destijds vooraan. Onze schepen zag men overal. Nog nooit was onze vlag zoo roemrijk geweest.

Nu zag een groot deel der aarde er destijds voor den blik der aardbewoners geheel anders uit dan thans.

„Amerika” was een vage term, met name het Noorden en Oosten van Amerika. De weg naar Indië — toen nog Spaansch-Indië — was niet lang geleden ontdekt. De Hollandsche schepen kaptten en kaapten in de Spaansche wateren, en in de warme zuidelijke zeeën werd de verwoede strijd tusschen het zinkende, oude wereldrijk en de opkomende, jonge republiek met schitterende zege voortgezet. De weg naar Spaansch-Indië leverde echter veel bezwaren op: hij was zéér lang en zéér onveilig. En onze kundige zeevaarders, de mannen van de theorie zoowel als de mannen van de praktijk, zonnen en peinsden, of niet een korter, veiliger weg naar dat begeerlijke Indië te vinden was.

Men meende op zekeren grond te mogen aannemen, dat die weg best noord-oost-om of noord-west-om te vinden was.

Die weg zou dan loopen door nog onbekende streken, en juist dat trok de groote zeevaarders van die dagen aan.

Van die onbekende streken waren natuurlijk geen goede kaarten. De beste waren nog in Holland te vinden. Na een drie kwart of half geslaagde reis, bleken dikwijls alle vorige kaarten van geen waarde, en werden fluks nieuwe gemaakt.

Wij kunnen ons van zulke toestanden in onze dagen schier geen voorstelling maken — en daarom ook schier niet van den leeuwenmoed van mannen als Heemskerk, Barentz en Hudson, om op notedopjes als de „Halve Maan,” ontdekkingsstochten in onbekende streken te gaan doen.

Hudson was een beroemd man in zijn dagen. Hij had in Engelschen dienst gepoogd denzelfden weg naar Indië noord-oost-om te vinden, dien Heemskerk en Barentz in Hollandschen dienst hadden trachten te ontdekken.

Holland en Engeland waren concurrenten toentertijd. In beide landen ontwikkelde zich krachtig de geest van zeevaart en handel. Holland streefde toen nog Engeland vooruit — maar beide landen lagen op den loer, en spanden de uiterste krachten in, om dien vurig begeerden weg noord-oost-om naar Indië te ontdekken. Want wie dien weg ontdekte, had hem — en wie hem had, die was meester van den handel op Indië.

In 1609 hadden zoo Holland als Engeland nog niets dan mislukkingen te boeken gehad.

Veertien jaren waren verlopen, sinds wij onzen laatsten ontdekkingsstocht gedaan hadden. En nu hoorde men hier van een Engelsch zeevaarder, Hudson, die, koen en onverschrokken, tot tweemaal toe de noord-oostelijke zeeën was ingezield. Men besloot hem in dienst te nemen, en Hudson bewilligde.

Die „men” was, nader bepaald, de Amsterdamsche Kamer der Vereenigde Oost-Indische Compagnie — een zeer jonge vereeniging nog, pas zeven jaar oud, maar reeds rijk en machtig. Zij had het recht van alleenhandel ontvangen op de landen ten oosten van Kaap de Goede Hoop en ten westen van Straat Magelhaens, en er was haar dus alles aan gelegen, dat recht te kunnen handhaven. Slaagde Hudson er in voor Engeland den korteren weg naar Indië te vinden, dan waren de kostbare privilegiën der Oost-Indische Compagnie niet veel meer dan scheurpapier.

En zoo geschiedde het, dat de Amsterdamsche Kamer — de Oost-Indische Compagnie was verdeeld in zes Kamers, waarvan de Amsterdamsche de voornaamste was — den Engelschen zeevaarder Hudson in dienst nam, hem de opdracht gevende een noord-oostelijken doortocht naar Indië te gaan zoeken, hiervoor te zijner beschikking stellend een z.g. Vlieboot, „de Halve Maan” geheeten.

Zaterdag 4 April 1609 zeilde Hudson weg uit het IJ te Amsterdam. Maandag 6 April passeerde hij Texel, om, in de Noordzee gekomen, zijn eigenlijken tocht te beginnen: zijn derde poging om de Noordpoolzee door te zeilen.

Maar toen hij in 't begin van Mei de regionen van eeuwig ijs bereikte, kon hij weldra niet verder. Er was te veel ijs, — en zijn manschappen sloegen aan 't muiten.

En toen — schoot hij den pijl in zijn onnoozelheid. Hij wendde den steven westwaarts, en landde na een stormachtige reis over den Atlantischen Oceaan op een mooie, vruchtbare landstreek, bewoond door Indianen, en waar een prachtige, breede, goed bevaarbare rivier door stroomde.

Het was een pijl „in zijn onnoozelheid,” want hij wist niet, wat hij deed. Maar zooals God den pijl van den Syriër bestierde om *Zijn* doel te bereiken, zoo bestuurde God Hudsons scheepje eveneens om *Zijn* doel te bereiken.

Want in de landstreek, door Hudson ontdekt, is later een Hollandsche kolonie gevestigd, die onder beheer kwam der onmiddellijk na het einde van het Bestand opgerichte West-Indische Compagnie.

En zoo kwam er tusschen de Engelsche koloniën van den toekomstigen Amerikaanschen staat een Hollandsche kolonie, „Nieuw-Nederland” geheeten, met tal van dorpen met oud-Hollandsche namen en met de hoofdstad „Nieuw-Amsterdam.” De kolonisten brachten de Hollandsche taal mee, Hollandsche zeden en gebruiken, Hollandsche Bijbels. En zij stichtten in de kolonie een Nederduitsch-Gereformeerde Kerk.

O, wij weten het wel, dat de West-Indische Compagnie deze kolonie dikwijls als een stiefkind behandeld heeft, ze geëxploiteerd heeft om er zooveel mogelijk winst uit te behalen, en haar geestelijke en maatschappelijke belangen aan het materiele voordeel, dat zij moest opleveren, ondergeschikt heeft gemaakt.

En wij weten het ook wel, dat in 1664 Engeland ons deze kolonie ontnomen heeft, Nieuw-Amsterdam herdoopt heeft tot New-York, Nieuw-Nederland tot New-Engeland, en onze taal verdrongen en onze plaatsnamen verbasterd heeft.

Maar toch is Oud-Hollands invloed blijven doorwerken, door Amerika's Engelsche periode heen, tot op den huidigen dag — wat zeg ik, op den huidigen dag is Hollands naam en roem in Amerika hersteld meer dan ooit vroeger!

Er is een tijd geweest, dat Holland in Amerika vergeten was. Alles was er Engelsch. Men las in Amerika niet anders dan Engelsche boeken met Engelsche beschouwingen, ook geschiedbeschouwingen. Toen later Amerika's zelfstandig letterkundig leven ontwaakte — geschiedde dit in *New-England*, onder de afstammelingen der oude Engelsche

kolonisten. Van hen had Holland niet veel te wachten. Uit dien tijd dateert Washington Irwings „Geschiedenis van New-York, van de schepping der wereld tot aan het einde der Hollandsche heerschappij,” — waarin de be-gaafde Amerikaansche schrijver de Hollandsche kolonisten bespot en belachelijk maakt.

Maar in de laatste halve eeuw komt Holland in Amerika weer in eere. Motley is de man geweest, die hiertoe den machtigen stoot heeft gegeven. Zijn „The rise of the Dutch Republic” werd het boek van den dag. De lach, dien Washington Irving gewekt had, bestierf op de lippen, en in geestdriftige bewondering werd hulde gebracht aan het kleine landje, dat door zulk een geschiedenis van heldenmoed en geloofskracht groot was geworden. Motley heeft, om een leelijke uitdrukking te gebruiken, Holland in Amerika „in de mode” gebracht. En toen eenmaal de aandacht op Holland gevestigd was, wilde Amerika steeds meer van Holland en Hollands geschiedenis weten.

Tal van Amerikanen, zoo mannen als vrouwen hebben zich toen beijverd, aan deze behoefte te voldoen. Wij noemen onder hen — merkwaardig genoeg, evenals Motley van Engelsche afkomst — Brodhead, de schrijver van het voortreffelijke „History of New-York;” Miss Ruth Putman, de schrijfster van de beroemde biografie van Willem den Zwijger; W. E. Griffis, de schrijver o. a. van het in Amerika zéér populaire „Brave little Holland, and what she taught us” en van het pas verschenen: „The Story of New Netherland.” Tengevolge van deze en vele andere studiën heeft Amerika ons vaderland weer leeren kennen, waardeeren, liefhebben en bewonderen. En men is er trotsch op, dat de voornaamste staat der Unie, — *the empire state*, zooals men in Amerika hem gaarne noemt, — in zijn jeugd was een Hollandsche kolonie, die den schoonen naam droeg van Nieuw-Nederland; en niet minder, dat de machtige hoofdstad des rijks, New-York, eenmaal was een oud-Hollandsche stad, die Nieuw-Amsterdam heette.

In Amerika's eersten staat is geen voornamer afstamming denkbaar, dan nakomeling te zijn van de oude Hollandsche kolonisten. En het porcelain, zilver en huisraad, de oude Statenbijbels met in oud-Hollandsch bijgehouden geslachtsregisters, die nog uit den Hollandschen voortijd in deze families bewaard zijn gebleven, worden schier als reliquieën vereerd.

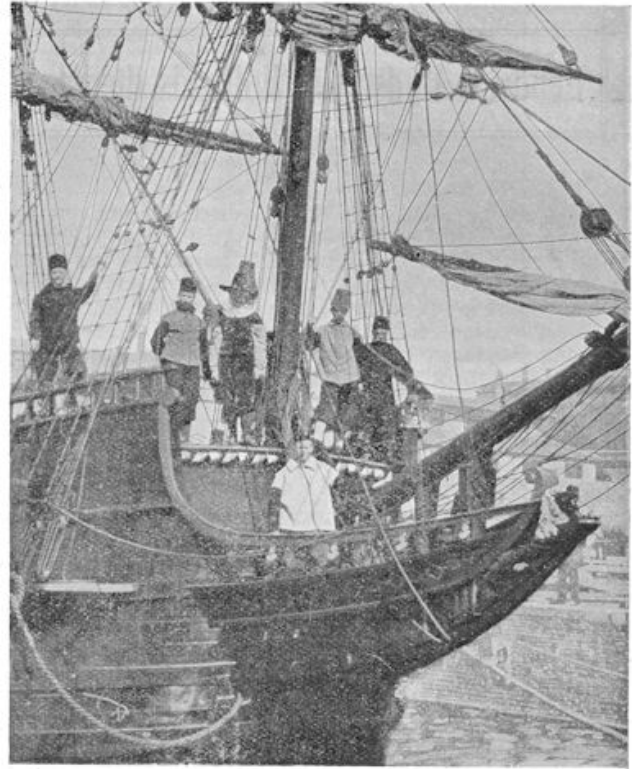
De oude Hollandsche kerk, hoewel afgeweken van haar oorspronkelijke zuiverheid, bestaat nog, en draagt er roem op, de oudste kerk der Vereenigde Staten te zijn, zooals haar school de oudste school der Vereenigde Staten is.

Men moet, als schrijfster dezes, in Amerika, en met name in de door Hudson ontdekte landstreken vertoefd hebben, om te weten, hoe zeer iedere herinnering, die nog uit den Hollandschen voortijd is overgebleven, vereerd wordt. En geheel hiermee in harmonie is de sympathie en bewondering, die ons land en onze Koningin, onze geschiedenis en onze schilderschool allerwege in Amerika opwekken.

En daarom is een „Hollandsch” feest — in den Staat New-York — op den Hudson — een der schoonste feesten, die Amerika zou kunnen vieren.

En ook wij zullen ons verheugen, dat Hudson in de Hollandsche „Halve Maan” onder Gods bestel naar een van Amerika's belangrijkste landstreken gezeild is. En wij zullen Hem danken, dat, niettegenstaande de slechte wijze, waarop wij de ons toevertrouwde kolonie verzorgd hebben, tóch Hollands invloed in Amerika heeft stand gehouden, en in onze dagen — met name nu weer bij het grootsche Hudson-gedachtenis-feest — aan dien invloed weer zoo dankbare herinnering en geestdriftige hulde wordt gewijd.

H. S. S. K.

Voorste gedeelte van de nieuwe Halve Maan.

DE HALVE MAAN.

Het feit, dat Hendrik Hudson den 12den September 1609 de Hudsonrivier opzeilde, wordt de volgende week te New-York herdacht, o.a. door een vloottocht langs hetzelfde spoor, waaraan maar even achthonderd schepen zullen deelnemen. Daaronder zijn tachtig oorlogsschepen, voor de grootste helt Amerikaansche, de overige van andere natiën. De Amerikanen hopen hun twee nieuwe „Dreadnoughts” van meer dan 20.000 ton er ook aan te doen deelnemen. En als die gansche vloot de Hudson opvaart, dan wordt ze voorafgegaan door een stoombootje naar 't model van de eerste stoomboot van Fulton, die in 1807 haar tocht deed op dezelfde rivier; en allervoort vaart de Halve Maan met de Nederlandsche of liever de Staten-vlag aan den grooten mast.

De nieuwe Halve Maan is een geschenk van Nederlanders aan Amerika. Ze is gebouwd op de Marinewerf te Amsterdam, en het heeft veel naspeuren gekost, haar zoo te bouwen, als het oorspronkelijke schip geweest moet zijn. Volgens de oude aantekeningen was het een Yacht van 40 last. De Amsterdamsche burgemeester Nicolaas Witsen, die in 1660 een boek uitgaf over scheepsbouw, geeft in dat boek een illustratie van een „Vlieboot” met drie masten, en kenners zijn overtuigd, dat het yacht van Hudson zulk een schip geweest moet zijn.

Een schip van veertig last of 80 ton is maar klein; zoo groot varen ze in onze stadsgrachten en onze kleine kanalen. Langs onze groote rivieren varen wel schepen van 600 ton. De Halve Maan meet van steven tot steven 63 voet, dat is nog geen 20 M.; de breedte is 17 voet 5 duim; de hoogte in het ruim 6 voet 4 duim, weinig hooger dan de lengte van een man.

In alles is het scheepje een nabebelding van onze oude schepen; de uitrusting, de proviandeering, de bewapening, de inrichting, tot zelfs de kleedij van de schepelingen komt overeen met het oorspronkelijke. Het schip is even degelijk gebouwd als dat van Hudson, en is even zeewaardig; toch heeft men het niet naar Amerika laten zeilen, omdat — er geen mannen meer zijn, gewoon met zulk een schip den oceaan te bevaren! Men heeft de Halve Maan dus maar aan boord geheschen van de Soestdijk, een der vrachtbooten van de Holland-Amerika-lijn. En ik kan me eenigszins voorstellen, hoe Hudson en zijn mannen zouden hebben gekeken, als ze hadden kunnen zien, hoe hun schip in New-York te water werd gelaten. Eén groote reuzenkraan pakte eenvoudig het heele schip van de stoomboot op, en liet het kalm neer in het water!

A. L.